

ÖSTERBOTTENS REGIONALA PLAN FÖR EN RÄTTVIS OMSTÄLLNING

1. Huvuddragen i omställningsprocessen och identifiering av de territorier i medlemsstaten som påverkas mest negativt

1.1 Huvuddragen i den förväntade omställningsprocessen i riktning mot unionens energi- och klimatmål för 2030 och en klimatneutral ekonomi i unionen senast 2050

Strategiskt ramverk för att nå klimatneutralitet

I regeringsprogrammet för statsminister Sanna Marins regering (10.12.2019) står det: "Regeringen agerar på ett sätt som leder till att Finland är klimat neutralt 2035 och uppvisar negativa koldioxidutsläpp kort därefter. Detta uppnås genom att utsläppsminskningssåtgärderna påskyndas och kolsänkorna stärks." Re-geringsprogrammet ingår i Finlands integrerade nationella energi- och klimatplan, som lämnades in till Europeiska kommissionen (EG) i december 2019 i enlighet med Europeiska parlamentets och rådets för-ordning (EU) 2018/1999 om styrningen av energiunionen och av klimatåtgärder.

Den nationella energi- och klimatstrategin för 2030 samt den klimatpolitiska planen på medellång sikt för 2030 styr Finlands omställning till klimatneutralitet. Finlands mål är att öka andelen förnybar energi till minst 51 procent av den totala energiförbrukningen och till 30 procent av den slutliga energiförbrukningen inom vägtrafiken. För energieffektivitetens del är målet att hålla slutkonsumtionen av energi på högst 290 TWh. Vid beredningen av strategin beaktas de lagstiftningsförslag om skärpning av målen för 2030 som kommissionen lägger fram sommaren 2021 och som hänför sig till den europeiska gröna given (Green Deal) samt det sektorvisa utredningsarbete som görs vid olika ministerier: Sektorspecifika färdplaner för ett koldioxidsnålt samhälle (ANM), arbetet för beräkning av byggnaders klimatavtryck (MM), Färdplanen för fossilfria transporter (KM) och FM:s skattearbetsgrupper: energiskattereformen och revidering av trafikbeskattningen (<https://tem.fi/sv/klimat-och-energistrategi1>).

Regeringen publicerade i februari 2020 en färdplan, där målet är att Finland ska vara världens första klimatneutrala samhälle år 2035 samt åtgärder som ska påskynda omställningen till klimatneutralitet. I genomförandet av Finlands agenda för en rättvis omställning utnyttjas de möjligheter som EU:s fond för en rättvis omställning ger.

Regeringens proposition till ny klimatlag gavs till riksdagen 3.3.2020. Propositionen har följande centrala mål:

- Växthusgasutsläpp som orsakas av mänsklig verksamhet -60 % 2030, -80 % 2040 och 90–95 % 2050
- Klimatneutralitet (utsläpp och sänkor lika stora) 2035 och att upptaget ökar och utsläppen minskar ytterligare också efter det.

Regeringen har inte beslutat eller dragit upp riktlinjer för användningen av torv för tiden efter 2030.

Utkastet till Finlands nya nationella klimat- och energistrategi publicerades våren 2022. Strategin tar sikte på att Finland ska nå klimatneutralitet 2035. Det offentliga hörandet om strategin avslutades den 15 maj 2022. Strategin innehåller scenarier för Finlands framtida energisystem. I det s.k. grundscenariot skulle produktionen av förnybar energi öka från 140 terawattimmar till 190 terawattimmar till år 2035.

Träbaserade bränslen, vindkraft och värmepumpar är de huvudsakliga källorna för tilläggsproduktion av förnybar energi. Den ökade efterfrågan baserar sig på marknadsläget. De nämnda källorna är de mest konkurrenskraftiga i Finland jämfört med fossila bränslen.

De huvudsakliga källorna till träbaserade bränslen är biflöden från skogsindustrin och avfall från skogsbrukssektorn. Massaproduktionen förväntas öka, vilket leder till en ökning av bioenergiproduktionen. Finland verkställer direktivet om förnybar energi (REDII) och tillämpar principen om att inte orsaka betydande skada i nedanstående EU-program inkl. RRF-finansiering. De nationella investeringsstöden täcker huvudsakligen produktionen av hållbara biobränslen och biogas för transporter.

Produktionskapaciteten för vindkraft ökar snabbt i Finland. Den förväntas öka till över 5 000 megawatt i år. Vindkraftsproduktionen är mycket konkurrenskraftig och investeringarna görs utan offentligt stöd. Regionalt bör man dock observera de begränsningar som försvarsmakten satt för utbyggnad av vindkraft i synnerhet nära den ryska gränsen och delvis även på andra områden.

Användningen av värmepumpar ökar snabbt i Finland. Med värmepumpar produceras förnybar energi, t.ex. geoenergi och även energi från avfall tas tillvara med dem. Det finns nationellt investeringsstöd för t.ex. avfallsvärme- och geoenergiprojekt som utvecklar tekniska lösningar som inte bygger på förbränning.

Finlands särskilda FRO-mål är att minst halvera användningen av torv som energikälla fram till 2030. I EU:s landsrapport till Finland (2020) konstateras att Finland har kommit långt i uppnåendet av sina klimatmål för 2020, men att det krävs ambitiösa nya åtgärder för att landet ska nå klimatneutralitet fram till 2035. Enligt rapporten skulle en stegvis utfasning av torvanvändningen på ett betydande sätt kunna främja Finlands mål om klimatneutralitet 2035.

Enligt rapporten har branschen gjort bedömningen att torvproduktionens direkta sysselsättningseffekt år 2018 var 2 300 årsverken och om man beaktar den indirekta effekten blir antalet årsverken 4 200. I rapporten konstateras att om torvproduktionen skulle fasas ut stegvis, skulle arbetslöshetsrisken rikta sig främst mot de som är direkt anställda i branschen. En del indirekta arbetstillfällen kan också vara i fara eftersom aktiviteten inom ekonomin minskar i torvproduktionsområdena. Detta innebär att den regionala ekonomin bör göras mångsidigare för att säkerställa regionens attraktionskraft med tanke på nya investeringar samt att den berörda personalen bör få omskolning och fortbildning.

Om torven och torvens roll i energipolitiken inkl. den territoriella dimensionen

Torv används som energikälla samt för odlingsändamål och som stallströ. Av torv framställs också t.ex. aktivt kol. År 2020 gav torv som energikälla 42 489 TJ (11,8 TWh) i Finland, alltså ca 3,3 % av den totala energiförbrukningen. I Finland används torv i el- och värmeproduktion för samhällets och industrins behov.

Användningen av torv som energikälla förväntas sjunka från 15,7 TWh 2019 till 2,0 TWh 2030. På motsvarande sätt minskar totalutsläppen från 7,9 Mt 2019 till 1,0 Mt 2030, vilket bilden nedan beskriver.

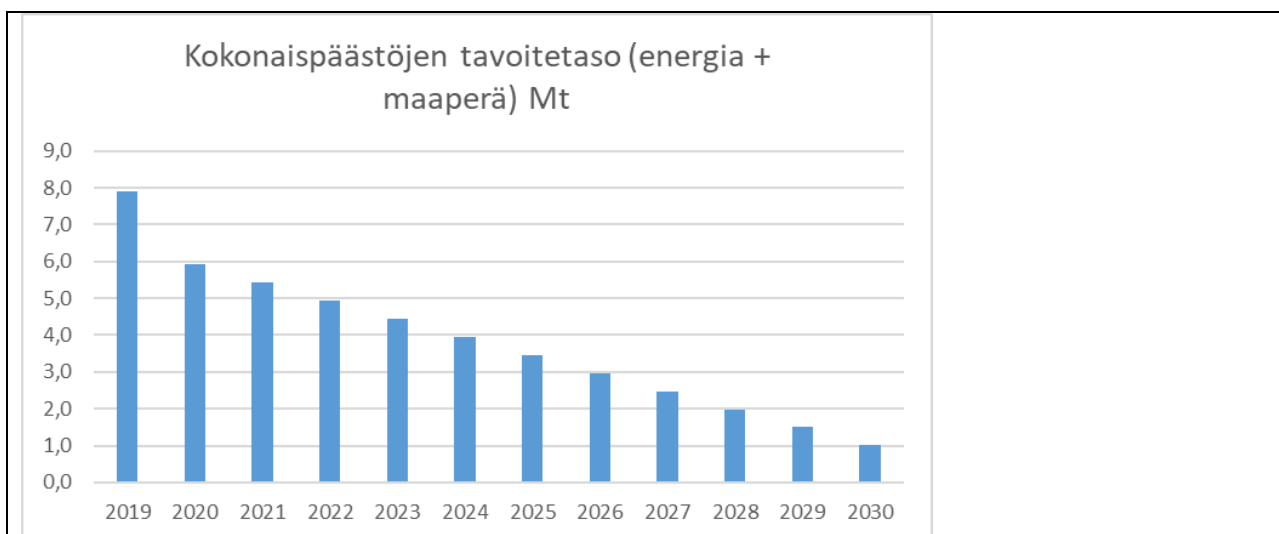

Bild: Målnivå för totalutsläpp (energi + jordmån) Mt

Finland har främjat användningen av torv som bränsle för värmeproduktion genom att ha en lägre accis för torv än för fossila bränslen. Den lägre accisen har ökat användningen av torv särskilt i relation till stenkol. På grund av det höga priset på utsläppsrättigheter ersätts däremot torv med förnybara träbaserade bränslen. Torv kan lagras under en lång tid. Finland har en särskild lagstiftning om skyddsupplag för bränn-torv.

Torv är en lokal resurs i energiproduktionen och dess användning som energikälla koncentreras till de landskap där den produceras. Eftersom naturgasnätet huvudsakligen inte når de torvproducerande landskapen och användningen av naturgas inte är ekonomiskt lönsam i relation till träbaserade bränslen ersätts torven inte med naturgas i Finland.

I synnerhet i de landskap som har en betydande torvproduktion bygger el- och värmeproduktionen på multibränslepannor som kan eldas med olika bränslen. Detta gör det möjligt att relativt snabbt ersätta torv med andra alternativ om det är ekonomiskt motiverat. Det kan leda till snabba förluster av arbetstillfällen i torvsektorn.

1.2 Identifiering av de territorier som förväntas påverkas mest negativt, samt en motivering av valet med motsvarande uppskattning av konsekvenserna för ekonomin och sysselsättningen

Pellervo ekonomiska forskningsinstitut PTT publicerade våren 2021 en utredning om torvbranschens inverkan på samhällsekonomin i Finland samt på landskapens och de ekonomiska regionernas regionala ekonomi. Utredningen gällde torvbranschen som helhet.

År 2019 var torvbranschens omsättning i hela landet 455 miljoner euro och sysselsättningseffekten 1 400 årsverken. Bruttovärdet på torvbranschens produktion var dock högre än dess omsättning, ca 500 miljoner euro, av vilket branschens eget förädlingsvärde var ca 126 miljoner euro.

Torvbranschen har dock konstaterat att branschen utöver de direkta effekterna också har indirekt inverkan på den regionala ekonomin. Enligt input-outputtabellerna genereras 40 procent av det värde som torvbranschen producerar inom branschen, drygt 30 procent inom andra sektorer, drygt 20 procent kommer från import och knappa fem procent via skatter.

Av produktionskedjans inhemska sysselsättning uppstod cirka 55 procent i torvbranschen, resten i andra branscher som reparation och transport av maskiner och apparater. Torvbranschens produktionskedja sysselsatte alltså ungefär 1,8 gånger fler än torvbranschen sysselsatte direkt. Det innebär att torvsektorns 1 404 årsverken 2019 genererade ungefär 2 500 årsverken i hela produktionskedjan. Under året var antalet sysselsatta i produktionskedjan dock betydligt fler eftersom en stor del av de anställda i synnerhet inom torvtäkt var säsongsarbetare.

Eftersom torven är en lokal resurs i energiproduktionen kommer konsekvenserna av en minskad torvproduktion att leda till förlorade arbetstillfällen uttryckligen i kommuner och ekonomiska regioner. Det blir också mer omfattande negativa konsekvenser: då arbetstillfällen i torvbranschen försvinner, minskar efterfrågan på andra tjänster i området, vilket försvagar finansieringsgrunden för offentliga tjänster och framför allt områdets livskraft, då de i praktiken enda arbetsmöjligheterna för unga nästan försvinner.

Finland har föreslagit för kommissionen att FRO-stödområdet utvidgas från kommissionens förslag med sex landskap och fyra kommuner i Birkaland. I landsrapporten 2020 föreslog kommissionen sju landskap i östra och norra Finland som stödområde.

Finland har föreslagit att även följande landskap och kommuner ska ingå i fondens stödområde:

- Landskapen Södra Österbotten, Satakunta och Mellersta Finland på grund av de har en betydande torvproduktionen
- landskapen Kymmenedalen och Södra Karelen på grund av deras svaga resiliens och betydande torvproduktion
- landskapet Österbotten på grund av hotet om förlorade arbetstillfällen hos transport- och maskinföretag som är beroende av torvproduktionen. Dessutom har Österbotten som en betydande torvanvändare en viktig funktionell koppling till grannlandskapens torvproduktionsområden (Mellersta Österbotten, Södra Österbotten och Satakunta)
- Parkano, Kihniö, Virtdois och Punkalaidun i landskapet Birkaland som mycket torvproduktionsberoende enskilda kommuner. Dessa kommuner har också en stark koppling torvproduktionsområdena i grannlandskapen (Södra Österbotten och Satakunta).

Finland har energiproduktion av torv i nästan alla landskap. Torvproduktionens betydelse accentueras i synnerhet lokalt, på kommunnivå och i ekonomiska regioner. Torvproduktionsområdena ligger huvudsakligen i glest befolkade områden, där efterfrågan på arbetskraft i övrigt är mycket låg. En övergång från torv till koldioxidneutral energiproduktion skulle alltså ha ytterst skadlig inverkan på alla de 14 *landskapens* torvproduktionsområden.

Som figuren nedan visar, minskar växthusgasutsläppen från användningen av torv som energikälla i FRO-landskapen från 2019 till 2030 med minst 70 %. Dessa utsläpp minskar sammanlagt med 4 301 000 tCO₂ under samma tidsperiod. Det är 89 % av utgångsnivån 2019, som är 4 829 000 tCO₂. Då det i regeringsprogrammet har fastställts att torv som energikälla ska minskas med hälften innebär det i praktiken att regeringens förbindelse påskyndas och stärks avsevärt.

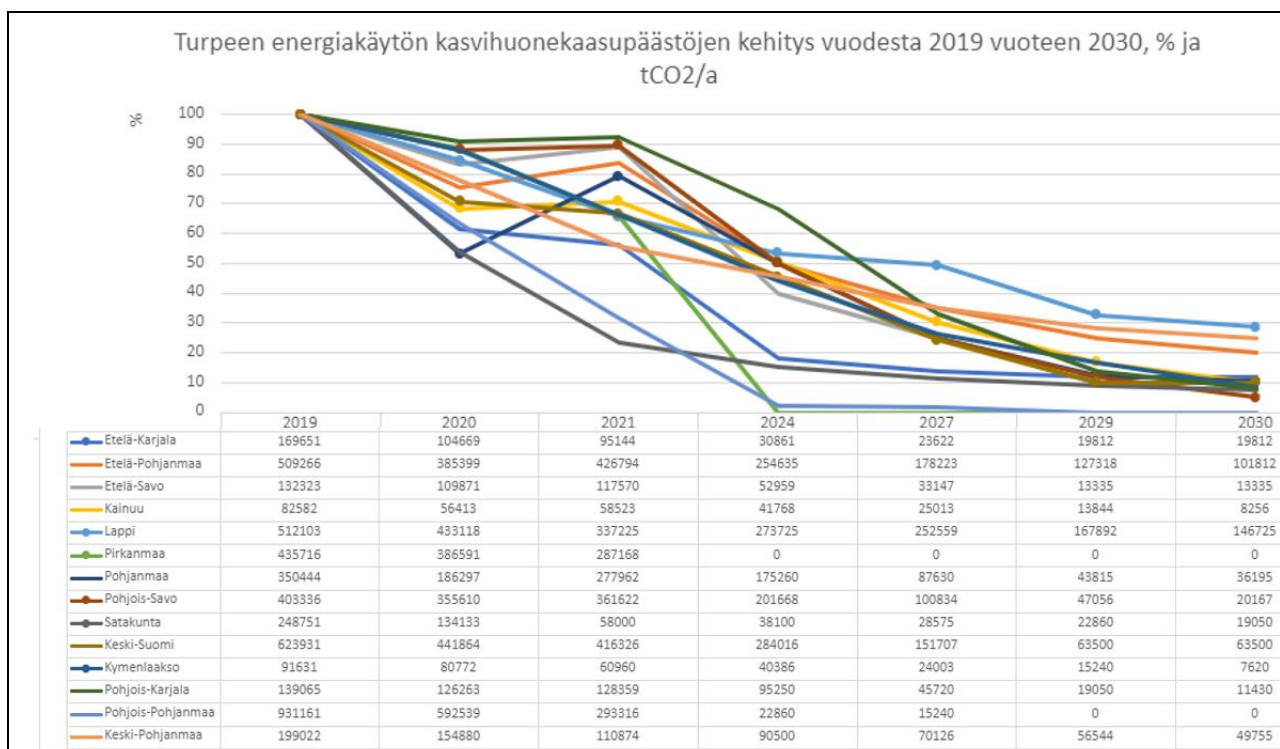

Bild: Utvecklingen av växthusgasutsläpp från torv som energikälla 2019–2030, % och tCO₂/a

Genom FRO-åtgärder ska torvproduktionsområden dessutom restaureras, vilket gör att utsläppen från produktionsområdena minskar och de restaurerade områdena omvandlas till kolsänkor. Samtidigt förbättras naturens mångfald och skadlig avrinning i vattendrag minskar betydligt från de restaurerade områdena. Avsikten är att genom FRO-åtgärder restaurera sammanlagt 13 300 hektar torvtäktssområden, vilket minskar utsläppen med sammanlagt 218 500 tCO₂.

FRO-landskapen har ambitiösa mål för att nå klimatneutralitet. De har gjort upp färdplaner för kartläggning av åtgärderna. Delvis har landskapen även ställt upp mål och dragit upp riktlinjer för tiden efter 2030. Också klimat- och energistrategierna uppdateras som bäst när det gäller målen för 2035, 2040 och 2050. FRO-landskapen omsätter samtidigt den nya klimatlagens utsläppsmål för 2035, 2040 och 2050 i praktiken liksom även målet att stärka kolsänkorna.

Också de investeringsbehov som kommissionen framför i sin landrapport är gemensamma för alla 14 landskap. Förverkligandet av investeringarna är nödvändigt för att säkerställa regionernas livskraft i situationer där de själva saknar resurser för att motverka oundvikliga skadeverkningar.

I följande bild och tabell presenteras den förväntade minskningen av direkta och indirekta arbetstillfällen i alla 14 områden både procentuellt och som årsverken fram till år 2030:

Suorien ja välillisten turvetyöpaikkojen väheneminen JTFmaakunnissa v. 2019-2030, % ja htv

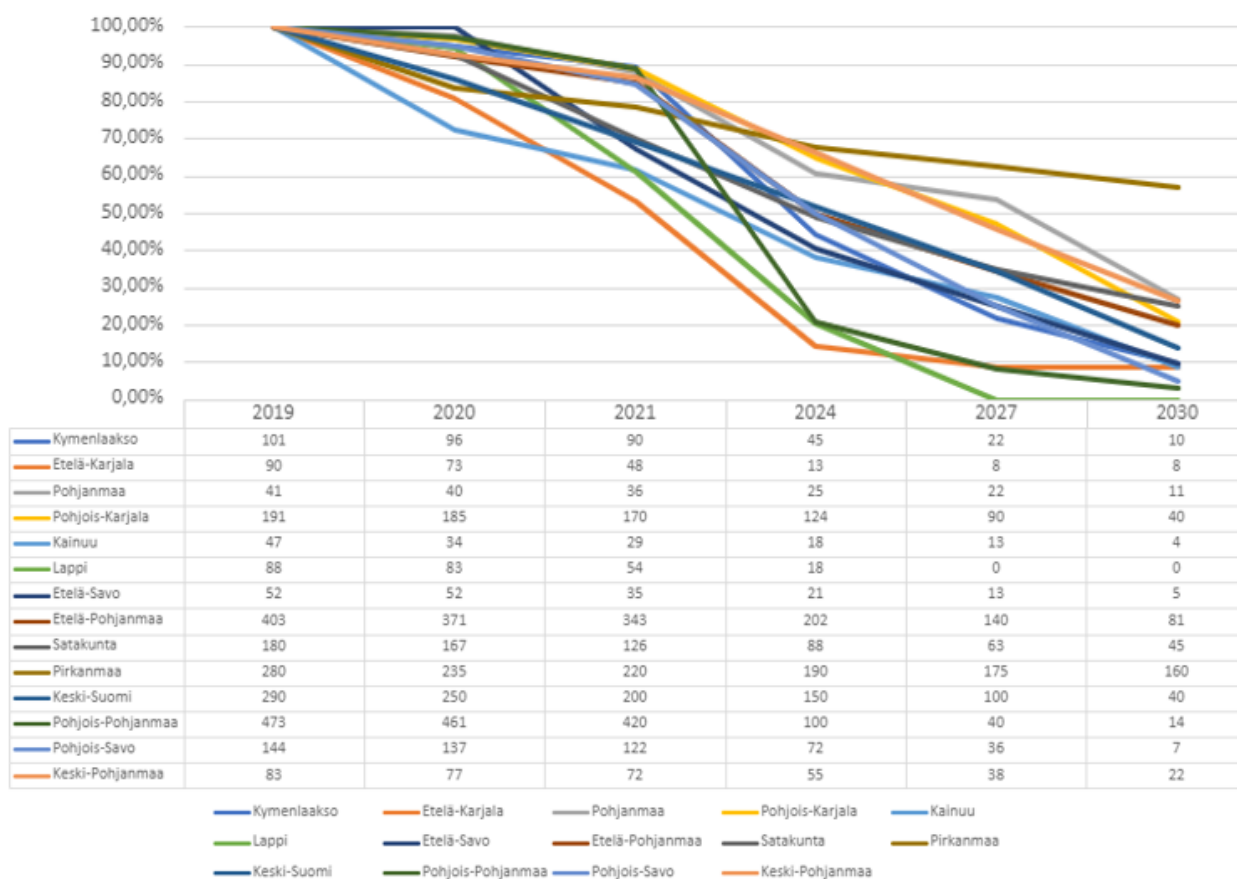

Bild: Minskningen av direkta och indirekta torvarebetsstillfällen i FRO-landskapet 2019–2030, % och årsverken

Som bilden visar blir minskningen av torvrelaterade arbetstillfällen i nästan alla områden minst 70 procent från 2019 till 2030. Enligt tabellen förverkligas regeringsprogrammets mål om en halvering av användningen av torv som energikälla i de flesta områdena redan 2024 medan en halvering av torvanvändningen enligt PTT:s modellering leder till att antalet direkt och indirekt sysselsatta minskar med 45 procent.

Den utvidgning av området som Finland föreslår äventyrar inte tryggheten av en tillräcklig stödintensitet. Inklusiv utvidgningen skulle stödintensiteten vara ungefär 170 euro per invånare, vilket fortfarande är ungefär en tredjedel mer än de 129,1 euro per invånare som kommissionen föreslår i sin landrapport. Detta förklaras givetvis av det senare beslutet om en ökning av de totala FRO-medlen på EU-nivå.

1.3 Identifiering av yttersta randområden och öar med särskilda utmaningar inom de territorier som förtecknas i avsnitt 1.1 och de särskilda belopp som anslagits för dessa territorier med motsvarande motivering.

2. Bedömning av omställningsproblemen för vart och ett av de identifierade territorierna

2.1 Bedömning av de ekonomiska, sociala och territoriella konsekvenserna av omställningen till en klimatneutral ekonomi i unionen senast 2050

SAMHÄLLELIGA OCH EKONOMISKA KONSEKVENSER AV TORVPRODUKTION OCH -ANVÄNDNING

Bruttovärdet av torvproduktionen i Österbotten var enligt en utredning vid Pellervo ekonomiska forskningsinstitut (PTT) 17,5 miljoner euro år 2019 och dess förädlingsvärde var 1,6 miljoner euro. Torvproduktionens direkta sysselsättningseffekt var enligt samma utredning 23 årsverken och för hela produktionskedjan sammanlagt 41 årsverken. Österbotten är dock en betydligt större torv användare i Finland än landskapets storlek ger vid handen. År 2019 användes torv som energi i Österbotten för över 2 TWh per år (ca 14 % av förbrukningen i Finland) och användningen av strötorv uppgick till ca 250 000 kubik (ca 17 % av förbrukningen i Finland) medan folkmängden i Österbotten i slutet av 2020 var 3,1 % av hela landets befolkning. Sektorer i anslutning till torvproduktion, som logistik- och transporttjänster samt växt- och djurproduktion, beräknas antalet hotade arbetstillfällen i Österbotten vara sammanlagt ungefär 500 årsverken. Största delen av de hotade arbetstillfällena finns på landsbygden, där tillgången på ersättande arbetstillfällen är sämre.

I den rättvisa omställningen i Österbotten är *torvproduktion* en sektor på tillbakagång och *energiproduktion, logistik- och transporttjänster samt växt- och djurproduktion* sektorer i omvandling som måste ändra sin verksamhet eller sina processer när tillgången på torv minskar.

Torvproduktion

Enligt miljöskyddets Vahti-datasystem hade det beviljats torvtäktstillstånd för 790 ha av myrarna i Österbotten år 2019. Torvtäktsområdena finns runt om i landskapet. En betydande del av torvmarkerna ägs av stora regionala energibolag. Torvproduktionen i Österbotten beräknas minska betydligt före år 2030, så den måste ses som en sektor på nedgång i Österbottens FRO-plan. Antalet förlorade arbetstillfällen i hela produktionskedjan beräknas till 30 årsverken.

Energiproduktion

I fråga om energiproduktion används torv i Österbotten främst i två stora kraftverk: Alholmens Kraft i Jakobstad och Vaskiluodon Voima i Vasa. Alholmens Kraft producerar fjärrvärme för invånarna i Jakobstad samt processånga och -värme för UPM:s fabriker i Jakobstad. Kraftverket i Vasklot i Vasa producerar däremot 60 % av fjärrvärmerna i Vasa stad. I dessa kraftverk har andelen torv av bränslebehovet varierat mellan 10 och 45 procent. I Österbotten finns det också ett sextiotal mindre, kommunala värmeverk som använder energitorv som bränsle.

Torv skulle kunna ersättas med ved, men tillgången på inhemsk energived är inte lika stabil. Användningen av österbottnisk skogsflis motsvarar redan nu på årsnivå ungefär den potential som är tillgänglig, så principerna för hållbar skogsvård möjliggör inte någon betydande ökning av flisens andel och den borde bedömas enligt principen *do no significant harm* (DNSH). Vid sidan av ved behövs närproducerade, ekonomiskt lönsamma klimatsmarta lösningar som säkrar tillgången på bränsle och energieffektivitet i synnerhet under perioder då konsumtionen är på topp. Förutom i kraft- och värmeverk används energitorv för uppvärmning av växthus i det nationellt betydande växthuskluster som finns i landskapet. Växthusens årsförbrukning av energitorv är ca 100 000 m³, vilket är nästan 50 % av deras energibehov. Avvecklingen av torvproduktionen försätter växthusodlingen i Österbotten i en utmanande situation. Växthusbranschen

är hotad om man inte hittar ett ekonomiskt bränslealternativ till olja och torv och förbättrar tillgången på en hållbart producerad grön el.

Den regionala ekonomin i Sydösterbotten, som bildas av städerna Kaskö, Kristinestad och Närpes, är mycket beroende av växthusbranschen. Koncentrationen av växthusodling i regionen har genererat många andra tjänster, som sorterings-, förpacknings-, transport- och säljföretag, teknisk service och rådgivningsverksamhet. Produkter från de österbottniska växthusen säljs i hela Finland. I Närpes odlas 60 % av Finlands tomater och 50 % av gurkorna. I Österbotten arbetar totalt ungefär 1 500 personer i växthus eller i värdekedjan. En kraftig tillbakagång i näringen skulle leda till en sämre köpkraft, fler konkurser och nedskärningar också inom andra sektorer i regionen. Ungefär en femtedel av arbetstillfällena i växthusbranschen bedöms vara hotade i landskapet, vilket är totalt cirka 300 årsverken.

En betydande del (över 80 %) av de anställda i växthusbranschen är personer med låg utbildningsnivå som kommit till Finland för att arbeta eller som flyktingar. Största delen av dem har kommit till Österbotten från antingen Asien eller Europa (t.ex. Thailand och Serbien). Drygt 60 % av de utländska medborgare som är sysselsatta i primärproduktionen är män och 2/3 av dem är 25–44-åringar. Som en följd av växthusbranschens tillbakagång skulle dessa arbetstagare löpa risk för att bli marginaliserade. I Finland ansvarar arbets- och näringsministeriet för invandrarnas integration och främjande av deras sysselsättning. Enligt lagen om främjande av integration (1386/2010) stöds integrationen genom olika tjänster som tillhandahålls främst av kommunen och statens arbets- och näringsförvaltning. Även utbildningsinstitutioner och den tredje sektorn ordnar en mångsidig integrationsstödande verksamhet. I Österbotten verkar dessutom tre väglednings- och rådgivningstjänster med låg tröskel (Welcome Office), som ger information och bestämmelser och frågor kring arbete och arbetsrelaterad invandring. Växthusbranschen sysselsätter också en betydande del unga, så en tillbakagång skulle också försämra ungdomsarbetslöshetssiffrorna i Österbotten och öka risken för marginalisering.

Logistik- och transporttjänster

Energitorvproduktionen har en kraftig sysselsättande effekt också på logistik- och transporttjänsterna i Österbotten, som varutransporter på väg, lagerhållning, handel med och service av motorfordon. Till kraftverken på Alholmen och Vasklot transporteras årligen 5 000–10 000 långtradarlaster torv och till växthusen ungefär 400 långtradarlaster. En stor del av torven kommer från torvtäktområdena i grannlandskapen Södra Österbotten och Mellersta Österbotten. Dessa transportmängder har en betydande beräknad sysselsättningseffekt. Transportföretagen kan sannolikt förnya sin affärsverksamhet men det bör även beaktas att en del av företagen skulle minska sin verksamhet eller lägga ner företaget helt och hållet. Antalet hotade arbetstillfällen inom logistik- och transporttjänster beräknas vara ca 100 årsverken.

Växt- och djurproduktion

Förutom i energiproduktionen används torv i Österbotten bland annat som odlingsunderlag för grönsaker, växter och plantor samt som strö i husdjursproduktion. Växt- och strörtorv produceras i samma områden som energitorv, så en avveckling av torvproduktionen hotar också tillgången på inhemsk växt- och strörtorv eftersom det för närvarande inte är lönsamt att producera enbart växt- och strörtorv. Detta orsakar betydande skada för växt- och djurproduktionen i Österbotten. Torv är lämpligt som odlingsunderlag eftersom det är luftigt, fritt från sjukdomar, fuktbindande och inhemskt. För att få fram alternativa produkter och produktionssätt behövs det satsningar på FoUI-verksamhet och regionala experiment.

I Österbotten, i synnerhet i Vasa- och Jakobstadsregionerna, finns också ett markant husdjurskluster som använder torv som strö. Den huvudsakliga leverantören av torv till de österbottniska husdjursgårdarna transporterar enligt egen utsaga 240 000 m³ torv till gårdarna och mängden har ökat stadigt under de senaste åren. Den ekonomiskt lönsamma växt- och djurproduktionen i landskapet är hotad om tillgången på växt- och strörtorv inte kan garanteras eller nya hållbara, kostnadseffektiva och trygga alternativa lösningar hittas i stället för torv. Primärproduktionens andel av arbetskraften i Österbotten är klart högre än i hela landet i genomsnitt. Växt- och djurproduktionen sysselsatte enligt Statistikcentralen totalt 3 553 personer

år 2020 i Österbotten. Antalet hotade arbetstillfällen i växt- och djurproduktionen i Österbotten är cirka 100 årsverken.

POTENTIAL FÖR TILLVÄXT OCH EN MÅNGSIDIGARE EKONOMI

En snabbare avveckling av torvproduktionen än tidigare beräknat medför betydande utmaningar för sysselsättning, produktivitet och entreprenörskap i Österbotten. För att kunna svara på dessa utmaningar krävs utveckling av nya lösningar och metoder inom kompetens, utveckling och forskning.

I strategin för smart specialisering i Österbotten 2022–2025 betonas det att tillväxt och ekonomisk mångsidighet fås till stånd med hjälp av innovationer. Strategin fokuserar på en sådan kompetensutveckling som skapar förutsättningar för nya lösningar och verksamhetsmodeller samt skapande av ny affärsverksamhet. Österbotten ska enligt strategin kartlägga nya tillväxtsektorer och medvetet satsa på dem. Att göra den regionala industrin mer mångsidig på ett konkurrenskraftigt sätt innebär att man stärker de befintliga styrkorna och kompetensresurserna samtidigt som man ökar andelen specialisering och den kompetens som är unik för Österbotten.

För att möjliggöra en rättvis omställning och motverka socioekonomiska konsekvenser i Österbotten behövs det mycket ny kunskap om utvecklade energilösningar som baserar sig på förnybar energi och om klimatneutral växt- och djurproduktion. Detta förutsätter innovativa forsknings- och utvecklingsprojekt i området för att man ska få till skräddarsydda lösningar. Kommunerna i Österbotten har bland de lägsta arbetslöshetssiffrorna i Finland, så de som blir arbetslösa i sektorer i omvandling finns det efterfrågan på speciellt inom omsorgen och i den tillverkande industrin. Förutom dessa åtgärder som skulle finansieras genom FRO-fonden (pelare 1) förbereder man sig i Österbottens FRO-plan på att främja privata och offentliga investeringar med stöd ur andra och tredje pelaren i mekanismen för en rättvis omställning.

MILJÖKONSEKVENSER AV TORVPRODUKTION OCH -ANVÄNDNING

Totalutsläppen under torvens livscykel kommer under torvproduktion, torvanvändning (förbränning till energi eller annat bruk) och efteranvändning av torvmossar. I Österbotten är målet att minska utsläppen av torv som energikälla med ca 90 % före 2030. Det behövs mer forskningsdata om miljökonsekvenserna av efteranvändning av torvmossar.

Under torvens livscykel orsakas de största utsläppen i användningsskedet när torven bränns eller den upplöses i annat bruk. Österbotten är en av de största torvförbrukarna, så betydelsen av miljökonsekvenserna accentueras i landskapet. Koldioxidutsläppen i Österbotten var totalt 2 235 ktn (exkl. LULUCF-sektorn) år 2019, vilket innebär 12,7 ton per capita. De var över 30 % högre än i landet i genomsnitt (9,6). Torvens andel av utsläppen var ca 15 % år 2019. Under en hundraårsperiod har torvproduktionen vanligen en klimatkonsekvens som motsvarar användningen av stenkol som energikälla. För torv som används för annat än energiproduktion är växthusgasutsläppen under livscykeln ungefär lika stora. Bild 1 visar hur utfasningen av energitorv påverkar CO₂-utsläppen i Österbotten 2019–2030. Växthusgasutsläppen från torv som energikälla minskar i Österbotten med 90 % från 2019 (350 444 tCO₂/a) till 2030 (36 195 tCO₂/a). Minskningen är alltså klart större än det mål som uttalas i Finlands regeringsprogram. Dessutom är målet enligt FRO-planen att restaurera 80 ha torvproduktionsområden, vilket leder till en minskning av produktionsområdenas utsläpp med 1 326 tCO₂/a samtidigt som de restaurerade områdena omvandlas till kolsänkor (Beräkningsmetod: torvproduktionsområdets areal har multiplicerats med faktorerna i den nationella växthusgasinventering som sänds till UNFCCC och restaureringsområdets areal har multiplicerats med faktorer i IPCC:s direktiv).

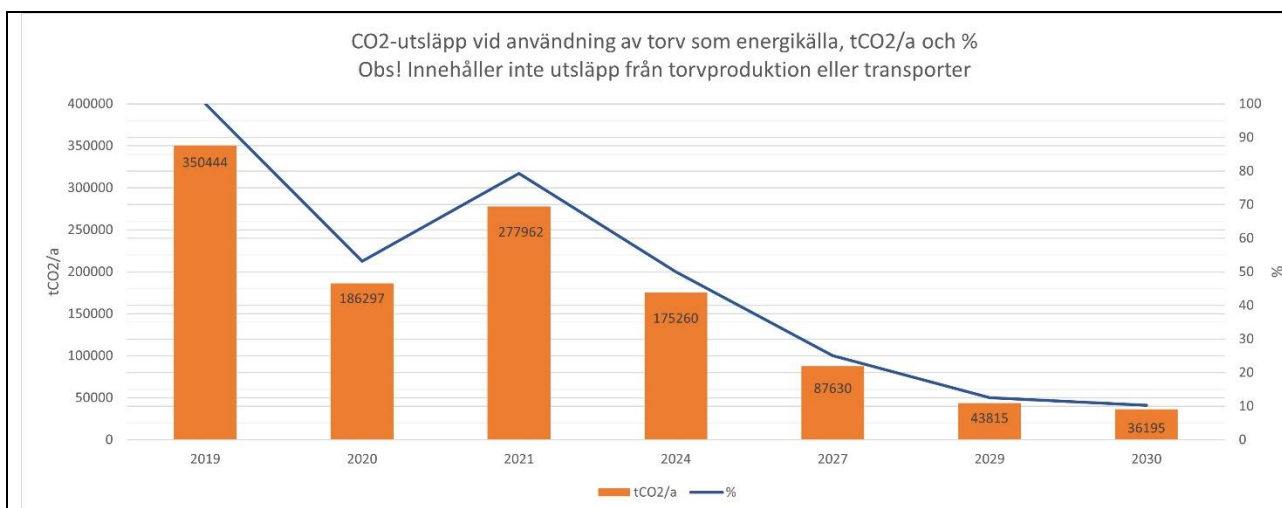

Bild 1. CO₂-utsläpp av torv som energikälla i Österbotten 2019–2030

Redan i den klimatstrategi som Österbottens landskapsstyrelse godkände år 2016 var målet att vårt landskap ska vara energisjälvförsörjande och all energi ska produceras ur förnybara källor före 2040. I landskapsstrategin som godkändes i Österbottens landskapsfullmäktige 23.5.2022 för åren 2022–2025 precisades landskapets långsiktiga mål. Enligt landskapsstrategin är målet nu att Österbotten som samhälle ska vara koldioxidnegativt och energin ska produceras utsläppsfritt före år 2050.

Från torvproduktionsområdena suspenderas fasta ämnen, näringsämnen, humus och järn i nedanförliggande vattendrag. Torrläggning av områdena orsakar också koldioxidutsläpp i luften och kan även försämra grundvattenkvaliteten och -mängden. Dessutom utarmar torvproduktionen naturens mångfald i myrområdena. I detta sammanhang finns det skäl att observera att torvtäkterna i grannlandskapen har miljökonsekvenser också i Österbotten.

För närvarande finns det knappt med kunskap om vilka konsekvenser efteranvändningen av torvmossarna har på vatten och klimat, i synnerhet kunskap om långsiktiga konsekvenser saknas. Hurdan efteranvändningen är inverkar naturligtvis på belastningens mängd och kvalitet. Odling av vall eller annan markanvändning som gör att grundvattennivån stiger och det finns växtlighet på området kan minska belastningen på vattnen och området kan fungera också som en kolsänka för luftutsläpp. I Österbotten bör man uppmärksamma speciellt belastningen av de sura sulfittjordarna. Som helhet behövs det mer forskningsdata om miljökonsekvenserna av efteranvändning.

Identifiering av de ekonomiska aktiviteter och de industrisektorer som påverkas, uppdelat på:

- Sektorer på tillbakagång, som förväntas upphöra eller göra stora nedskärningar i sin verksamhet med koppling till omställningen, med en tidsplan.
- Sektorer i omvandling, som förväntas ställa om sin verksamhet, sina processer och sin produktion.

För var och en av de två typerna av sektorer:

- Förväntade förluster av arbetstillfällen och behov av omskolning, med beaktande av kompetensprognoser.
- Potential för ekonomisk diversifiering och utvecklingsmöjligheter.

2.2 Utvecklingsbehov och mål fram till 2030, i syfte att uppnå en klimatneutral ekonomi i unionen senast 2050

UTVECKLINGSBEHOV OCH MÅL FRAM TILL 2030

De socioekonomiska skadeverkningarna av att torvproduktionen minskar drabbar i Österbotten speciellt växthusodlingen, växt- och djurproduktionen, logistik- och transporttjänster samt energiförsörjningssäkerheten. I Österbottens territoriella plan för en rättvis omställning (FRO-planen) lyfts två centrala utvecklingsbehov som lindrar skadeverkningarna av övergångsskedet. De är skapande av hållbara regionala energilösningar och nya möjligheter till grön affärsverksamhet samt främjande av klimatneutral växt- och djurproduktion.

Det är också viktigt att observera att utvecklingen är mycket snabbare än Finlands regerings officiella mål att halvera användningen av torv som energikälla fram till 2030. Detta betonar vikten av att snabbt vidta regionala FRO-åtgärder.

Skapande av hållbara regionala energilösningar och nya möjligheter till grön affärsverksamhet

Det enda hållbara sättet att reagera på de socioekonomiska följderna av en snabbare avveckling av torvproduktionen än förväntat är att öka produktionen och användningen av förnybar och hållbar energi. Omställningen till förnybar energi och decentraliserad energiproduktion medför dock utmaningar som bör lösas för att omställningen ska vara möjlig. Sådana utmaningar är till exempel skapandet av nya systemlösningar, integrering av olika energiproduktionsmetoder samt utveckling av metoder för energilagring. Å andra sidan kommer lösningen på dessa utmaningar att skapa nya affärs- och sysselsättningsmöjligheter i området samt att förnya lokal- och regionekonomin struktur och göra den mer mångsidig. I Österbotten behövs mer kompetens och förståelse kring konsekvenserna av omställningsprocessen samt främjande av forskning, innovation och experiment.

Vid övergången till en klimatneutral ekonomi går det inte att overse betydelsen av resurseffektivitet och cirkulär ekonomi. I Österbottens FRO-plan kommer åtgärderna för att främja den cirkulära ekonomin att göra näringarna i området mer mångsidiga, öppna upp möjligheter till förnyelse och tillväxt för företag samt främja omställningen till en klimatneutral ekonomi. Innovativa koncept för cirkulär ekonomi och de nya affärsmöjligheter som de medför skapar nya arbetstillfällen inom grön ekonomi i området. I strategin för smart specialisering i Österbotten betonas behovet av att öka de små och medelstora företagens förutsättningar för att identifiera och utnyttja de möjligheter som den cirkulära ekonomin ger. Kompetensen kring utveckling av systemlösningar för den cirkulära ekonomin är fortfarande i sin linda i området, så det finns ett klart behov av FRO-åtgärder.

Främjande av klimatneutral växt- och djurproduktion

Utfasningen av torvproduktionen har en kraftig inverkan också på växt- och djurproduktionen i Österbotten. Den ekonomiskt lönsamma växt- och djurproduktionen är hotad om man inte lyckas säkerställa tillgången på växt- och strötorv eller finna miljövänliga, desinficerande, kostnadseffektiva och inhemska alternativ till torven. Detta behov är gemensamt för alla landskap som svarar för Finlands livsmedelsförsörjning och försörjningstrygghet. Även för en hållbar efteranvändning och restaurering av torvmossarna måste man finna sådana lösningar som passar områdena bäst.

Det är viktigt att komma ihåg att lönsamheten för den inhemska växt- och djurproduktionen har varit hotad under en längre tid och problemet har uppmärksamats bl.a. i det nuvarande regeringsprogrammet för Sanna Marins regering. Genom åtgärder som möjliggörs av fonden för en rättvis omställning kan man lindra de skadeverkningar som en avveckling av torvproduktionen medför och främja omställningen till en klimatneutral växt- och djurproduktion. Omställningen till en koldioxidneutral och klimatsmart växt- och

djurproduktion kräver ny kunskap av aktörerna samt nya produkt- och servicekoncept. Åtgärderna i Österbottens territoriella FRO-plan riktas till delområden genom vilka man mest effektivt kan främja övergången till klimatneutral matproduktion och skapande av nya möjligheter till grön affärsverksamhet.

Resultat som eftersträvas till år 2030

Fram till 2030 har produktionen av energitorv i Österbotten minskat betydligt och på grund av det har arbetstillfällena minskat med ca 30 årsverken (se Tabell 1). Tack vare FRO-åtgärder har man dock lyckats bevara de arbetstillfällena som var hotade i anslutande branscher till torvproduktionen. Dessutom har den företagstillväxt och de nya klimatneutrala affärskoncept som åstadkommit i projekt bidragit till att regionstrukturen blivit mångsidigare och nya arbetstillfällen och företag har bildats i området. Detta förutsätter att landskapets hela arbetskraftspotential tas tillvara och att andra åtgärder vidtas som främjar tillgången på kunnig arbetskraft.

Så som det tidigare konstaterades minskar användningen av torv som energikälla i Österbotten betydligt fram till 2030 om den nuvarande trenden fortsätter. Energibalansen i Österbotten bygger år 2030 i hög grad på förnybara energikällor och landskapet är en föregångare i fråga om att integrera olika produktionsmetoder för förnybar energi till fungerande system. Detta konkretiseras i växthusodlingarna i Österbotten, där man på ett exemplariskt sätt använder förnybara energikällor och tar tillvara de möjligheter som den cirkulära ekonomin öppnar upp för. Utvecklade klimatneutrala lösningar används också i värmeverken i området och i samband med dem har det uppstått nya underleverantörsnätverk som bygger på decentraliserad energiproduktion.

Tabell 1. Utvecklingen av torvens sysselsättningseffekt samt dess brutto- och förädlingsvärde i Österbotten 2019–2030

	Enhet	2019	2020	2021*	2024*	2027*	2030*
Arbetstillfällena inom produktionen	årsverken	23	22	20	14	12	6
Direkta och indirekta arbetstillfällena	årsverken	41	40	36	25	22	11
Torvproduktionens bruttovärde	k€	17 587	15 779	15 293	9 605	7979	2 506
Förädlingsvärde	k€	1 584	1 153	1 048	702	547	183

Inom växt- och djurproduktionen har man fram till 2030 funnit en balanserad och hållbar lösning på användningen av växt- och strötorv och de ersättande nya alternativa produkterna. Med hjälp av FRO-projekt som främjat efteranvändning av torvtäkter har man funnit ett klimatsmart sätt att använda myrområden som tagits ur torvproduktion. År 2030 är matproduktionen i Österbotten en lönsam och klimatneutral affärsverksamhet. Dess slutprodukter är rena och ansvarsfullt producerade samt lokalt vidareförädlade. I landskapet finns livsmedelsföretag som satsar på export och innovationer och som förstår betydelsen av klimatneutral produktion.

I Österbotten har man genom FRO-åtgärder kunnat bevara de arbetsplatser som indirekt hotats av att torvproduktionen ska fasas ut, och nya arbetstillfällen samt företag har uppstått genom den företagstillväxt och de nya koldioxidneutrala affärskoncept som projekten har åstadkommit. Detta innebär utnyttjande av hela landskapets arbetskraftspotential och andra åtgärder för att främja tillgången på kompetent arbetskraft.

2.3 Förenlighet med andra relevanta nationella, regionala eller territoriella strategier och planer

Österbottens strategi för smart specialisering för åren 2022–2025 tar fasta på styrkan i ett nära regionalt samarbete mellan företag, utbildning och offentlig sektor samt i regionens förmåga att engagera medborgarna och civilsamhället i utvecklingsarbetet. Detta är i linje med Österbottens FRO-plan, där man med hjälp av målinriktat samarbete mellan företag, forskningsorganisationer och offentliga aktörer söker lösningar på socioekonomiska utmaningar som orsakas av energiomställningen på grund av att torvproduktionen avvecklas. Österbottens strategi för smart specialisering innehåller fyra prioriteringsområden: 1) avancerade produktionsmetoder, 2) digitala lösningar, 3) energiteknologi och systemlösningar för förnybar energi och 4) cirkulär och koldioxidneutral ekonomi. De valda prioriteringsområdena utgår från befintliga styrkor inom näringsliv, forskning, utveckling och utbildning samt tre globala trender: digitalisering, klimatförändring och förnybar energi samt industriell modernisering och industri 4.0.

I Österbotten finns alltså exakt sådan kompetens som behövs för att främja de centrala utvecklingsbehoven enligt FRO-planen. Österbottens strategi för smart specialisering har gjort aktörerna inom landskapets innovationsekosystem beredda att söka lösningar på utmaningarna som beskrivs i FRO-planen. FRO-projekten är alltså en utmärkt möjlighet att i praktiken tillämpa kompetensområdena inom strategins prioriteringsområden och samtidigt lösa utmaningarna med energi och cirkulär ekonomi som avvecklingen av torvproduktion medför. Dessutom betonas i strategin för smart specialisering betydelsen av nationellt och internationellt samarbete för att ta fram den nyaste kompetensen och skapa samarbetsnätverk. Genom att utveckla kompetens och nätverk skapas förutsättningar för att ta i bruk nya lösningar och verksamhetsmodeller. Det här är också ett av de centrala målen i Österbottens FRO-plan.

Den europeiska gröna given är ett paket med politiska initiativ som ska bana väg för en grön omställning i EU och vars slutmål är klimatneutralitet senast 2050. Målet för Finlands klimat- och energistrategi, som våren 2022 var ute på remiss, är ett klimatneutralt Finland 2035 och snart därefter ett koldioxidnegativt samhälle. I Österbottens landskapsstrategi för åren 2022–2025 sätts fyra prioriteringar upp för regionutvecklingsarbetet med utgångspunkt i FN:s mål för hållbar utveckling (Agenda 2030) samt ur landskapets perspektiv centrala globala förändringsfenomen. Av prioriteringarna ligger i synnerhet *resurssmart samhälle* och *digitalisering ger tillväxt* mycket väl i linje med målen och insatserna i FRO-planen. I landskapsstrategin ingår också målet att Österbotten ska vara ett koldioxidnegativt samhälle år 2050. Insatserna i Österbottens FRO-plan som gäller hållbara regionala energilösningar och klimatneutral växt- och djurproduktion stöder för sin del uppnåendet av de ovan nämnda ambitiösa målen. I Österbottens klimatstrategi 2040 betonas bland annat betydelsen av teknologier som främjar utvecklingen av smarta elnät och styrning av projektfinansieringen till utveckling av koldioxidsnåla innovationer och finansiering av pilotprojekt. Detta ligger mycket väl i linje med målen i Österbottens FRO-plan.

Koordineringen av de regionala medlen sker via landskapets samarbetsgrupp (MYR) i nära samarbete med de finansierande myndigheterna. Eruf-medlen används i första hand för att stärka förutsättningarna för företagens globala konkurrenskraft och export. Med FRO-medel skapas sådana lokala hållbara lösningar som genererar nytt kunnande och nya sysselsättningsmöjligheter i regionen. ESF-medel inriktas till en mera omfattande målgrupp på insatser som förbättrar kunnandet och sysselsättningen. FRO-medel kan däremot användas för snabba insatser som stärker kompetensen och är skraddarsydda efter en snävare målgrupps behov.

De skadliga konsekvenserna av att torven fasas ut berör i synnerhet landsbygdsområdena i Österbotten. Genom FRO-projekt strävar man efter att lindra skadeverkningarna. Ur landsbygdsfonden stöder man på ett mångsidigt sätt landsbygdsnäringar, företagsverksamhet, utvecklingsprojekt och investeringar samt främjar diversifiering av näringsstrukturen på den österbottniska landsbygden. Landsbygdsfonden används speciellt för finansiering av investeringar som utvecklar verksamheten i enskilda företag samt för etablering och utveckling av ny företagsverksamhet. I FRO-projekt skapas regionala miljöer för demonstrations- och pilotprojekt i samarbete med landskapets högskolor och företag samt söks lösningar på utmaningar i anslutning till klimatneutralitet och energiomställning i regionen. Via landsbygdsfonden kan

också informationsförmedlings- och samarbetsprojekt finansieras, genom vilka forskningsrön om nya metoder kan omsättas i praktiken. Den här möjligheten kan också utnyttjas i fråga om nya metoder som utvecklats i FRO-projekt.

Vissa investeringstyper eller utvecklingsåtgärder är till sin natur sådana (till exempel stora investeringar) att de inte kan finansieras med FRO-medel. I sådana fall används FRO-medel till att göra utredningar, anordna pilotprojekt för nya lösningar eller skapa småskaliga demonstrationsmiljöer. Därefter går det att ansöka om finansiering för genomförandet av dem i form av understöd eller lån från olika ministerier, Business Finland eller direkt ur något EU-program.

2.4 Typ av insatser som planeras

Nordens största energiteknologiska företagskluster och landskapets mångsidiga innovationsekosystem erbjuder goda utgångspunkter för FRO-insatser. Österbottens innovationsekosystem består av sju högskoleenheter, läroanstalter på andra stadiet, företag och aktörer inom den offentliga sektorn. Innovationsekosystemet förmår producera både högklassig FoUI-verksamhet och kvalitativ distans- och närundervisning i flera olika läroämnen.

Via Österbottens arbets- och näringsbyrås verksamhetsställen kan man också genomföra olika coachningar och arbetskraftsutbildningar för arbetslösa personer och personer som hotas av arbetslöshet. Till sammans med företag kan man planera till exempel gemensam anskaffning av utbildning, som omfattar rekryterings-, precisions- och omställningsutbildning. Med hjälp av rekryteringsutbildning kan företaget utbilda arbetstagare enligt företagets behov. Med precisionsutbildning skräddarsys omskolning för personal som arbetar i företaget. Genom omställningsutbildning ges stöd till arbetstagare som sagts upp från företaget. Dessutom kan man erbjuda arbets- eller yrkesrelaterad utbildning i finska eller svenska. Vid FRO-insatser som riktas till ungdomar kan man dra nytta av sakkunskapen vid till exempel JobCenter-verkstan i Närpes eller Kristinestad.

I Österbotten är FRO-insatserna uppbyggda kring de ovan nämnda utvecklingsbehoven. Insatserna syftar till att mildra de negativa konsekvenserna av avvecklingen av torvproduktionen och skapa nya affärsmöjligheter som bygger på en klimatneutral ekonomi samt att göra regionstrukturen i Österbotten mångsidigare. Vid inriktningen av FRO-insatser tillämpas de av arbets- och näringsministeriet definierade typerna för insatser som stöds, bland vilka de som bäst anses mildra de skadliga effekterna i Österbotten har valts. Könrelaterad segregation beaktas genom att både kvinnodominerade och mansdominerade branscher stöds. Uppgifterna om uppföljningsindikatorerna insamlas enligt kön, varvid inriktningen av insatserna på olika kön kan följas upp och analyseras.

ATT SKAPA REGIONALA ENERGILÖSNINGAR OCH NYA MÖJLIGHETER TILL GRÖN AFFÄRSVERKSAMHET

När hållbara regionala energilösningar och nya möjligheter till grön affärsverksamhet skapas, betonas insatstyper som utgår från förnybar energi, näringslivsbaserad innovationsverksamhet och omfattande FoUI-samarbete. Syftet med de valda insatstyperna är att främja kompetens, tillväxt och internationalisering i regionens små och medelstora företag samt att skapa en grund för nya regionala möjligheter till affärsverksamhet och en allt mångsidigare näringsstruktur.

- Näringslivsbaserad innovationsverksamhet och FoUI-samarbete; gemensamma projekt mellan företag och forskning;

- Tillväxt, internationalisering och innovationsberedskap inom små och medelstora företag (inkl. affärsverksamhets- och marknadsföringskompetens), investeringar som förnyar verksamheten och ökar produktiviteten samt utveckling av produkter, tjänster och produktionsmetoder
- Nya lösningar och FoUI inom förnybar energi och energieffektivitet
- Omskolning och förvärvande av nya kunskaper; primär målgrupp är de som blivit arbetslösa eller som hotas av arbetslöshet inom torvbranschen, en särskild målgrupp är ungdomar
- Tekniskt stöd

Genom FRO-projekt i Österbotten främjas användningen av förnybara energiformer och omställning till klimatneutral ekonomi. Detta förutsätter att FoUI-intensiteten ökas och att innovativa lösningar, verksamhetsmodeller, försök och pilotprojekt med utgångspunkt i näringslivets behov nyttjas på ett sätt som beaktar målen för hållbar utveckling. Samtidigt skapas en grund för nya affärsmöjligheter och arbetsplatser samt diversifiering av regionens näringsstruktur. FoUI-projekt behövs, där demonstrations- och pilotmiljöer för hållbara och smarta energisystem och klimatneutrala lösningar för cirkulär ekonomi bildas i samarbete med landskapets högskolor och företag.

För att omställningen från torv till förnybara energiformer ska kunna genomföras framgångsrikt behövs det mera information om bland annat lösningar på systemnivå gällande samtidig användning av förnybara energiformer (till exempel vind, sol, jordvärme). FRO-insatser gör det möjligt för företag, forskningsorganisationer och offentliga aktörer att samarbeta målinriktat och medverkar till en allt starkare klimatneutral cirkulär ekonomi. Företagen behöver stöd för att ta i bruk nya verksamhetsmodeller och teknologi samt för att stärka sin affärsverksamhets- och marknadsföringskompetens i anknnytning till klimatneutral ekonomi.

I Österbottens FRO-plan vilar fokus på utveckling och pilotprojekt för fungerande regionala och lokala lösningar inom energi och cirkulär ekonomi. Utgångspunkten är att lösa de verkliga problemen i nära samarbete med företagen i målområdet. Som en följd av avvecklingen av torvproduktionen ställs företagen inför utmaningar som det inte finns några standardlösningar på. Lösningarna ska tas fram i samarbete med aktörerna inom Österbottens innovationsekosystem och deras nationella och internationella partner. Samtidigt skapas en grund för nya regionala affärsmöjligheter.

De nya lösningarna som ansluter sig till förnybar energi, koldioxidsnål teknologi samt bioekonomi och cirkulär ekonomi öppnar möjligheter för ny affärsverksamhet. För att genomföra energiomställningen på ett framgångsrikt sätt behövs bland annat nya aktörer inom decentraliserad energiproduktion och företagare inom cirkulär ekonomi. Tillväxten i dylika företag genererar nya arbetsplatser och gör Österbottens regionstruktur mångsidigare. Regionens näringsverksamhet och de små och medelstora företagens konkurrenskraft stärks genom förnyelse, innovationer, tillväxt och internationalisering som baserar sig på klimatneutral affärsverksamhet. Regionala pilotprojekt för lösningar inom klimatneutral ekonomi ger en god grund för att utvidga marknadsområdet för ett utvecklat produkt- eller tjänstekoncept till den nationella eller internationella marknaden. Genom FRO-insatser erbjuds regionens små och medelstora företag en värdefull hävstång som gynnar tillväxt- och internationaliseringsprocessen.

Ökningen av kompetens och förståelse i fråga om regionala energilösningar och nya affärsmöjligheter koncentreras på möjligheter som bland annat den cirkulära ekonomin, förnybara energiformer och digitaliseringen öppnar. Till exempel i österbottniska växthusföretag och värmekraftverk kan ett viktigt steg mot klimatneutral affärsverksamhet tas genom att utveckla verksamhetsmodeller, där målen för användning av förnybar energi, resurseffektivitet och främjande av cirkulär ekonomi förenas. I det här sammanhanget är det egentligen inte fråga om formell omskolning av arbetstagarna, utan om fortbildning och påbyggnadsutbildning som är skraddarsydd för en målgrupp.

Genom tekniskt stöd täcks i fråga om bägge utvecklingsbehoven insatser som är nödvändiga för effektiv administrering och användning av FRO, såsom utveckling av partnernas kunnande och uppgifter som gäller beredning, utbildning, administration, uppföljning, utvärdering, synlighet och kommunikation när finansiering erbjuds.

FRÄMJANDE AV KLIMATNEUTRAL VÄXT- OCH DJURPRODUKTION

För att stödja omställningen till klimatneutral växt- och djurproduktion väljs insatstyper, med hjälp av vilka bland annat utvecklingen av klimatsmart affärs- och marknadsföringskompetens, nya produkt- och tjänstekoncept samt näringslivsbaserad FoUI-verksamhet främjas. Speciellt utmanande är det att hitta nya ersättande produkter för växt- och strötorv samt nya klimatsmarta användnings-sätt för de torvmossor som tas ur bruk. För de arbetstagare inom växt- och djurproduktion som hotas av arbetslöshet, skräddarsys mångsidiga utbildningspaket som motsvarar deras behov.

- Tillväxt, internationalisering och innovationsberedskap inom små och medelstora företag (inkl. affärsverksamhets- och marknadsföringskompetens), investeringar som förnyar verksamheten och ökar produktiviteten samt utveckling av produkter, tjänster och produktionsmetoder
- Näringslivsbaserad innovationsverksamhet och FoUI-samarbete; gemensamma projekt mellan företag och forskning;
- Nya innovationer för att ersätta torv och nya innovativa användningsformer för torv;
- Restaurering och efteranvändning av torvmarker som inte längre används inom torvproduktionen samt utredningar och pilotprojekt gällande förutsättningar och möjligheter för restaurering och efteranvändning av dem; insatstypen täcker också vattenområden i anknytning till torvmarker som inte längre används inom torvproduktionen, om restaureringsbehovet har samband med att torvproduktionen upphör.
- Omskolning och förvärvande av nya kunskaper; primär målgrupp är de som blivit arbetslösa eller som hotas av arbetslöshet inom torvbranschen, en särskild målgrupp är ungdomar
- Tekniskt stöd

Avvecklingen av torvproduktion har påskyndat övergången inom växt- och djurproduktionen mot klimatneutral produktion. Detta förutsätter av aktörerna ny affärsverksamhets- och marknadsföringskompetens samt nya produkt- och tjänstekoncept. Målet med FRO-insatserna är att erbjuda mångsidigt stöd för genomförandet av den här processen. Övergången till klimatneutral och klimatsmart produktion ska också ses som en möjlighet att locka nya unga företagare att bli aktörer inom hållbar livsmedelsproduktion. Att främja smidiga generationsväxlingar är också ett sätt att svara på denna utmaning. Hela växt- och djurproduktionskedjan behöver stöd, ny kompetens och kunskaper till exempel i att minska koldioxidavtrycket och kompetens i hur klimatneutralitet görs om till en konkurrensförmån och hur den marknadsförs till konsumenterna. Det här förbättrar aktörernas konkurrensförmåga och skapar möjligheter till förnyelse, tillväxt och internationalisering.

FRO-projekten innehåller mångsidiga utvecklingsåtgärder, genom vilka omställningen för landskapets aktörer inom växt- och djurproduktion till klimatneutral produktion stöds. En central princip är verksamhetens affärsekonomiska lönsamhet. Den kan uppnås genom att de nuvarande produktionsprocesserna effektiviseras eller genom att nya metoder eller ny teknik tas i bruk. Det kan till exempel vara fråga om utveckling av fastigheternas energieffektivitet i enlighet med företagets behov eller om effektivare tillvaratagande och återvinning av näringsämnen på gårdarna. Genom företagets, högskolornas och forskningsinstitutens samprojekt erbjuds företagarna kompetens och olika verktyg för analys, vidareutveckling av den egna verksamheten samt för utnyttjande av ny teknik i affärsverksamheten.

Den näringslivsbaserade FoUI-intensiteten behöver också ökas inom växt- och djurproduktionen i Östern. En viktig FoUI-utmaning i anknytning till omställningen till klimatneutral växt- och djurproduktion är att hitta nya ersättande produkter för växt- och strötorv. Egenskaper som krävs av ersättande produkter är att de ska vara återvinningsbara, desinficerbara och inhemska. Ytterligare information behövs bland annat om de ersättande produkternas växtförhållanden och tillväxttakt samt om deras förmåga att lagra vatten och näringsämnen.

Som en följd av att torvproduktionen avvecklas ska en betydande mängd torvmossor restaureras eller deras användningsändamål ändras så klimatsmart som möjligt och på ett sätt som främjar klimatneutralitet. Viktigast är att hitta en lösning som bäst lämpar sig för respektive område, vilket påverkas av de lokala terräng- och vattenförhållandena samt jordmånens egenskaper (t.ex. sur sulfatjord) och beredskap och investeringsvilja hos områdets aktörer. Lösningar som bör kartläggas är bland annat restaurering av torvmossen i tidigare form, olika växter (t.ex. vitmossa, energiväxter, bär och fodervall) lämplighet att odlas på torvmossor och användning av torvmossor för till exempel produktion av solenergi.

Insatserna ska vara i linje med att mildra skadorna på grund av klimatförändringen och anpassningen till skadorna (DNSH-principen) och principen om att förorenaren betalar. Efteranvändningsinsatserna ska också tydligt bidra till en klimatneutral ekonomi och förbättring av kolsänkor enligt LULUCF-förordningen. Insatserna ska alltid leda till betydande effekter som minskar växthusgasutsläppen och förbättrar ekosystemens och vattendragens tillstånd. Det huvudsakliga målet för FRO-insatserna är att få ytterligare information om restaureringen av torvmossorna och hållbar efteranvändning med hjälp av undersökningar, utredningar och pilotprojekt. Därtill ordnas utbildning och information om efteranvändning samt stöd för uppföljning av eftervårdsplanerna. Då det gäller efteranvändning av torvmossor idkas samarbete vid behov också med andra FRO-områden.

En stor del av arbetstagarna inom växt- och djurproduktion som hotas av arbetslöshet har en bakgrund som arbetsrelaterade invandrare eller flyktingar. Arbetstagarnas kulturella och språkliga mångfald ställer ytterligare krav på utbildningen. Vid planeringen och genomförandet av FRO-utnyttjas landskapets mångsidiga stödstrukturer och kunnande som baserar sig på många års erfarenhet. Med hjälp av rekryterings-, precisions-, omställnings- och språkutbildning som skraddarsys enligt målgruppens behov är det möjligt att också uppnå snabba resultat. Vid inriktningen av utbildningen beaktas behoven inom de branscher i regionen som lider av arbetskraftsbrist (t.ex. vårdbranschen och tillverkningsindustrin). Antalet stödbehövande uppskattas vara 100 personer, av vilka cirka 25 personer är unga.

Fylls i endast om stöd ges till produktiva investeringar i andra företag än små och medelstora företag:

— En vägledande förteckning över verksamhet och företag som ska stödjas, och för var och en av dem belägg för att det finns behov av sådant stöd genom en gapanalys som visar att de förväntade förlusterna av arbetstillfällen skulle överstiga det förväntade antalet nya arbetstillfällen om investeringen inte gjordes.

Denna sektion uppdateras eller fylls i vid revideringen av de territoriella planerna för en rättvis omställning, beroende på beslut om att tillhandahålla sådant stöd.

Fylls i endast om stöd ges till investeringar för att minska växthusgasutsläppen från sådan verksamhet som förtecknas i bilaga I till direktiv 2003/87/EG:

— En förteckning över sådana typer av verksamhet som ska få stöd och belägg för att de bidrar till omställningen till en klimatneutral ekonomi och att investeringarna leder till en betydande minskning av växthusgasutsläppen, så att dessa hamnar betydligt lägre än de relevanta riktmärken som fastställts för gratis tilldelning i enlighet med direktiv 2003/87/EG, under förutsättning att investeringarna är nödvändiga för att skydda ett stort antal arbetstillfällen.

Denna sektion uppdateras eller fylls i vid revideringen av de territoriella planerna för en rättvis omställning, beroende på beslut om att tillhandahålla sådant stöd.

— De planerade insatsernas synergier och komplementaritet med andra relevanta unionsprogram inom målet Investering för sysselsättning och tillväxt (som stöder omställningsprocessen), andra finansieringsinstrument (unionens fond för modernisering av utsläppshandeln) för att ta itu med de utvecklingsbehov som fastställts.

I Österbottens FRO-plan bereder man sig på att ansöka om finansiering ur andra och/eller tredje pelaren i mekanismen för en rättvis omställning för att genomföra projekt som stöder målen i planen. Finansiering

ur andra pelaren, det vill säga Invest EU-finansiering, utnyttjas för låne-, lånegaranti- och kapitalplaceringssinstrument, som stöder utveckling av företagsverksamhet i syfte att stärka den regionala ekonomin och skapa nya ersättande sysselsättningsmöjligheter. Lånefaciliteten för den offentliga sektorn i den tredje pelaren och bidrag som EU beviljar utnyttjas bland annat för investeringar i kommuner, samkommuner och offentliga affärsverk.

Ur den andra pelaren (InvestEU) ansöks om finansiering speciellt för:

- * hållbar infrastruktur (energi och energiinfrastruktur, digital tillgänglighet, råvaruutbud och -processer samt natur- och miljöinfrastruktur)
- * forskning, innovationer och digitalisering (forskning, produktutveckling och innovationer samt demonstrationer, ibrukttagande och skalning)
- * tillgång till och kapitalstöd för små och medelstora företags finansiering.

Ur den tredje pelaren (lånefacilitet för den offentliga sektorn) ansöks om finansiering för trafikinvesteringar och projekt, som ansluter sig till modernisering av fjärrvärmenät för energi- och värmeverk samt byggande av biogas- och väteinfrastruktur. Utvecklingen av energianvändningen av torv leder till teknologiska ändringar (konverteringar), vilkas preliminära kostnadsberäkning är 15–20 miljoner euro.

3. Styrmekanismer

3.1 Partnerskap

Programmet Ett förnybart och kompetent Finland 2021–2027 genomförs som ett program i hela landet. FRO är en av fonderna i programmet. Förvaltande myndighet är arbets- och näringsministeriet (ANM). Den förvaltande myndigheten har styrt den allmänna beredningsprocessen i Finland och landskapsförbunden har lett beredningen av de territoriella planerna för en rättvis omställning (TJTP) i landskapen.

Landskapen som faller inom ramen för FRO-stödet startade år 2020 en nationell FRO-samordningsgrupp till stöd för arbetet. Gruppen blev ett viktigt och fungerade diskussionsforum för den förvaltande myndigheten och landskapen. Från landskapet Österbotten deltog representanter för Österbottens förbund och NTM-centralerna i Österbotten. På nationell nivå har FRO-beredningen också behandlats i arbetsgruppen Koheesio 2021+.

Partnerskapsprincipen har också tillämpats vid beredningen i Österbotten genom landskapets samarbetsgrupp, dess sekretariat, landskapsstyrelsen, intressentevenemang och workshoppar. I landskapets samarbetsgrupp är följande parter företrädade:

- Regionens kommuner och landskapsförbundet
- Statliga myndigheter som finansierar programmet och andra organisationer inom statsförvaltningen; NTM-centralen i Österbotten, NTM-centralen i Södra Österbotten, NTM-centralen i Mellersta Finland, Regionförvaltningsverket i Västra och Inre Finland
- Arbetsmarknads- och näringslivsorganisationer samt civilsamhället representeras av centralorganisationen för högutbildade AKAVA, Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC, Centralförbundet för Finlands tekniska funktionärsorganisationer STTK, Österbottens handelskammare, Kust-Österbottens företagare, Skogscentralen, Österbottens Svenska Producentförbund ÖSP, Centralförbundet för lant- och skogsbruksproducenters regionala förening MTK Etelä-Pohjanmaa samt Österbottens Leader-grupper Aktion Österbotten rf och YHYRES-kehittämisyhdistys ry.

Landskapets samarbetsgrupp fungerar som det partnerskapsorgan som avses i artikel 8 i den allmänna förordningen. Sekretariatet för landskapets samarbetsgrupp, som består av representanter för de finansierande myndigheterna, svarar för beredningen av mötena och koordinerar det praktiska genomförandet av EU:s finansieringsinstrument i landskapet.

Österbottens förbund har i samarbete med NTM-centralen i Österbotten ansvarat för beredningen av landskapets territoriella plan för en rättvis omställning. Österbottens landskapsstyrelse tillsatte 18.1.2021 FRO-gruppen för Österbotten med uppgift att utarbeta omställningsplanen för FRO i landskapet. Österbottens FRO-plan är utarbetad i nära samarbete med företrädare för centrala intressegrupper. I arbetet som Österbottens förbund har samordnat har i de olika skedena deltagit företrädare för bland annat NTM centralerna i Österbotten och Södra Österbotten, landskapets kraftverk, Österbottens växt- och djurproducenter och deras rådgivnings- och intresseorganisationer, Skogscentralen, Finlands naturskyddsförbund och Närpes kommun samt ungdomsfullmäktige. FRO-gruppen fortsätter sitt arbete som stöd vid genomförandet av den territoriella omställningsplanen för FRO. Till FRO-gruppen kan vid behov kallas ytterligare medlemmar i och med att programgenomförandet fortskrider. Ungdomarnas delaktighet i genomförandet av planen främjas genom att en representant för målgruppen bjuds in som medlem i den regionala FRO-gruppen.

3.2 Övervakning och utvärdering

Landskapets samarbetsgrupp övervakar och utvärderar verkställandet av programmet och rapporterar om genomförandet av EU:s regional- och strukturpolitiska program till den förvaltande myndigheten och föreslår den vid behov förändringsbehov gällande programmet. Programmets genomförandeläge följs upp på basis av resultat- och outputindikatorer som satts upp för programmet.

Sekretariatet för landskapets samarbetsgrupp har hand om samarbetsgruppens berednings-, föredragnings- och verkställighetsuppgifter. Sekretariatet har i uppgift att övervaka verkställandet och genomförandeläget för målen som satts upp för programmet samt att rapportera om dem för samarbetsgruppen och utföra självvärdering om verkställandet och genomförandeläget.

Det resultat- och outputspecifika utfallet på projektnivå övervakas av den förmedlande myndigheten samt i styrgrupperna som tillsätts för projekten. Nedan finns en förteckning över de regionala (RC) output- och resultatindikatorerna med målnivåer.

Id	Outputindikator	Måttenhet	Delmål (2024)	Mål (2029)
RCO01	Företag som får stöd	st.	21	106
RCO02	Företag som får stöd genom bidrag	st.	14	71
RCO04	Företag som får de minimis-stöd	st.	7	35
RCO05	Nya företag som får stöd	st.	5	25
RCO07	Forskningsorganisationer som deltar i gemensamma forskningsprojekt	st.	2	6
RCO10	Företag som samarbetar med forskningsorganisationer	st.	61	305
RCO38	Areal för mossar för torvproduktion som tas ur bruk, restaureras eller efteranvänds	ha	9	45

Id	Resultatindikator	Måttenhet	Utgångsvärde eller referensvärde	Mål (2029)
RCR01	Antal skapade arbetstillfällen i enheter som får stöd	st.	0	170
RCR03	Små och medelstora företag som inför produkt- eller processinnovationer	st.	0	50
RCR19	Företag som har större omsättning	st.	0	40

3.3 Samordnings- och övervakningsorgan

Österbottens förbund ansvarar för den regionala beredningen av EU:s regional- och strukturpolitiska program och finansieringsplan.

Landskapets samarbetsgrupp ansvarar för samordningen av fonderna, främjar beredningen och genomförandet av projekthelheter som är betydande med tanke på regionutvecklingen. Samarbetsgruppen godkänner de regionala finansieringsplanerna och tyngdpunkterna för finansieringen. Landskapets samarbetsgrupp rapporterar om genomförandet av EU:s regional- och strukturpolitiska program till den förvaltande myndigheten och föreslår den vid behov förändringsbehov gällande programmet samt informerar om verkställandet av programmet.

Sekretariatet för landskapets samarbetsgrupp har hand om berednings-, föredragnings- och verkställighetsuppgifter. Sekretariatet övervakar och samordnar i beredningsskedet projekt som föreslagits bli finansierade i landskapet och rapporterar om dem till samarbetsgruppen.

Som förmedlande organ fungerar Österbottens förbund och NTM-centralen i Mellersta Finland. Deras uppgifter och befogenheter har fastställts i regionutvecklingslagstiftningen. Verkställigheten och finansieringen av den territoriella planen för en rättvis omställning genomförs som en del av verkställandet av programmet Ett förnybart och kompetent Finland 2021–2027 EU:s regional- och strukturpolitiska program och det beaktas i beskrivningarna av de förmedlande myndigheternas förvaltnings- och övervakningssystem. Vid verkställandet utnyttjas EURA2021-datasystemet.

4. Programspecifika output- eller resultatindikatorer

Planens interventionslogik förutsätter programspecifika indikatorer, eftersom gemensamma indikatorer inte erbjuder tillräckligt väl inriktade mätare för att mäta alla resultat som eftersträvas med de olika insatstyperna. Programspecifika nationella (NR) indikatorer är:

NR01 Innovationer, produkter och tjänster som utvecklats av nätverk och innovationsekosystem

- Tillämpas speciellt i fråga om insatstyperna: ”Näringslivsbaserad innovationsverksamhet och FoUI-samarbete; gemensamma projekt för företag och forskning” och ”Nya innovationer för att ersätta torv och nya innovativa användningsformer för torv”

NR03 Små och medelstora företag som startar ny verksamhet

- Tillämpas speciellt i fråga om insatstyperna: ”Tillväxt, internationalisering och innovationsberedskap inom små och medelstora företag (inkl. affärsverksamhets- och marknadsföringskompetens), investeringar som förnyar verksamheten och ökar produktiviteten samt utveckling av produkter, tjänster och produktionsmetoder” och ”Näringslivsbaserad innovationsverksamhet och FoUI-samarbete; gemensamma projekt för företag och forskning”

NR09 Små och medelstora företag som startar ny verksamhet baserad på energieffektivitet eller förnybar energi

- Tillämpas speciellt i fråga om insatstypen ”Nya lösningar för förnybar energi och energieffektivitet och FoUI”

I tabellerna 1 och 2 finns en sammanställning av alla output- och resultatindikatorer med målvärden som används vid uppföljningen av insatserna i Österbottens FRO-plan.

Tabell 1.

Outputindikatorer

Id	Outputindikator	Måttenhet	Delmål (2024)	Mål (2029)
RCO01	Företag som får stöd	st.	21	106
RCO02	Företag som får stöd genom bidrag	st.	14	71
RCO04	Företag som får de minimis-stöd	st.	7	35
RCO05	Nya företag som får stöd	st.	5	25
RCO07	Forskningsorganisationer som deltar i gemensamma forskningsprojekt	st.	2	6
RCO10	Företag som samarbetar med forskningsorganisationer	st.	61	305
RCO38	Areal för mossar för torvproduktion som tas ur bruk, restaureras eller efteranvänds	ha	9	45
EECO07	Ungdomar mellan 18 och 29 år	personer	5	25

Specifikt mål: Att göra det möjligt för regioner och människor att hantera de sociala, sysselsättningsrelaterade, ekonomiska och miljömässiga effekterna av omställningen i riktning mot unionens energi- och klimatmål för 2030 och en klimatneutral ekonomi i unionen senast 2050, med utgångspunkt i Parisavtalet.

Tabell 2.

Resultatindikatorer

Id	Resultatindikator	Måttenhet	Utgångsvärde eller referensvärde	Referensår	Mål (2029)	Data-källa	Kommentarer
RCR01	Antal skapade arbetstillfällen i enheter som får stöd	st.	0		170		
RCR03	Små och medelstora företag som inför produkt- eller processinnovationer	st.	0		50		
RCR19	Företag som har större omsättning	st.	0		40		
NR01	Innovationer, produkter och tjänster som utvecklats av nätverk och innovationsekosystem	st.	0		85		
NR03	Små och medelstora företag som startar ny verksamhet	st.	0		40		
NR09	Små och medelstora företag som startar ny verksamhet baserad på energieffektivitet eller förnybar energi	st.	0		35		
CR03	Deltagare som erhåller en kvalifikation efter avslutad åtgärd	personer	0		20		

Specifikt mål: Att göra det möjligt för regioner och människor att hantera de sociala, sysselsättningsrelaterade, ekonomiska och miljömässiga effekterna av omställningen i riktning mot unionens energi- och klimatmål för 2030 och en klimatneutral ekonomi i unionen senast 2050, med utgångspunkt i Parisavtalet.